

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В УКРАЇНІ

*І.В. Кушнір, кандидат економічних наук
Миколаївський державний аграрний університет*

Досліджено основні проблеми та перспективи виробництва молочної продукції в Україні. Запропоновано шляхи підвищення економічної ефективності виробництва молока.

Исследованы основные проблемы и перспективы производства молока в Украине. Предложены пути повышения экономической эффективности производства молока.

Стабільне забезпечення населення продуктами харчування стає можливим лише в умовах формування повноцінного цивілізованого ринку продовольства, невід'ємною складовою якого є ринок молока і молочних продуктів. Ринок молока і молочної продукції характеризується зменшенням обсягів виробництва, скороченням поголів'я корів, збитковістю галузі, недостатнім використанням виробничих потужностей переробних підприємств, низькою платоспроможністю населення, скороченням рівня споживання молочних продуктів. Ці явища зумовлюють актуальність дослідження ринку молока і молочної продукції, а саме: необхідність виявлення особливостей і недоліків його формування, аналіз стану та прогноз попиту, пропозиції, конкуренції, кон'юнктури, цін, рівня споживання та ефективності функціонування молокопродуктового підкомплексу.

Значний внесок в розроблення проблем ринкових перетворень, становлення та розвитку ринку молока і молочної продукції зробили Голомша Н.Є., Давиденко О.Л., Дудар Т.Г., Євчук Л.А., Зимовець В.Н., Кудлай В.Г., Обіход С.В, Рудич А.І., Шевельова С.О., та інші вчені економісти.

У галузі тваринництва молочне скотарство доволі трудомістке й найскладніше за технологією, проте в соціальному плані — надзвичайно важливе. Без молока неможливий повноцінний розвиток організму людини, особливо дітей. Для людей похилого віку — це основний продукт харчування. Молоко містить в собі всі білки,

жири, молочний цукор, мінеральні речовини, вітаміни, ферменти — усього понад 160 компонентів і майже 260 хімічних елементів. Це незамінний продукт харчування, виготовлений самою природою. Галузь не тільки конче потрібна державі, а й вигідна навіть за нинішніх економічних умов, що підтверджує досвід провідних господарств.

В цілому ж, протягом періоду дослідження відзначається скорочення поголів'я великої рогатої худоби в Україні більше ніж утричі з 23,7 млн. голів у 1992 році до 7 млн. голів у 2005 році. Це позначилося і на погіршенні вітчизняних позицій у світі (табл. 1), і на зниженні обсягів виробництва молока у країні (табл. 2).

Таблиця 1

Частка України у світовому поголів'ї ВРХ, %

Частка	1992-1996 рр.	1997-2001 рр.	2002-2005 рр.	1992-2005 рр.
В Європі	11,2	7,9	6,1	8,8
У світі	1,6	0,9	0,6	1,1

Проте, не зважаючи на погіршення екстенсивного фактору, виробництво молока в Україні відносно стабілізувалося на рівні 14 млн. тонн на рік завдяки істотному зростанню середньої продуктивності корови від 2305 кг у 1992 році до 3068 кг у 2005 році. Проте залишаються величезні невикористані резерви продуктивності. Так, при досягненні рівня продуктивності корів Європейського Союзу, що є цілком можливим та досягається в окремих вітчизняних господарствах, виробництво молока можна збільшити удвічі за існуючого поголів'я корів.

Протягом періоду дослідження мало місце значне зниження виробництва молока, яке було зумовлене переважно скороченням внутрішнього споживчого ринку, тоді як експорт молочної продукції мав незначну але тенденцію до нарощування. Проте є позитивним певне нарощування обсягів споживання сиру та масла в Україні протягом періоду дослідження.

Баланс цільного молока України, тис. т

Показники	1992-1996 рр.	1997-2001 рр.	2002-2004 рр.	1992-2004 рр.
Виробництво	88717,52	66968,7	41555,14	197241,36
Експорт	375,49	203,49	147,08	726,06
Імпорт	3793,78	3240,93	2877,25	9911,96
Фуражне використання	33810,47	19206,59	10950,87	63967,93
Харчове використання	50634,4	43880,44	26230,03	120744,87
Інше використання	7690,94	6919,11	8010,1	22620,15

Для досягнення збалансованості розвитку ринку молока, адекватного відображення інтересів всіх учасників ланцюга виробництво-обмін-розподіл-споживання доцільно розвивати ринок молока на ґрунті інтеграції всіх сфер молокопродуктового підкомплексу з урахуванням дії основних факторів його формування, зокрема макроекономічного планування і прогнозування, якості продукції, розвитку нових технологій виробництва, аналітичного, освітньо-інформаційного, консультаційного, координаційного. Вважаємо, що у чинному законодавстві доцільно передбачити норми, які б поживлявали інвестування інтегрованих структур із замкненим виробничим циклом. Інвестиційні ресурси тут з одного боку — сприятимуть пропорційності удосконалення виробничої бази всіх учасників ринку молока, а з іншого — приросту необхідної величини капіталу для розвитку галузі молочного скотарства.

Мінімізацію негативних наслідків, максимальне використання позитивних можливостей інтеграції України у ВТО здатні забезпечити молочарські асоціації, великотоварні виробники та кооперативи із замкненим виробничим циклом. Саме ці суб'єкти є перспективними з точки зору виробництва широкого асортименту конкурентоспроможної продукції відповідно до вимог ВТО. Особливу увагу при цьому необхідно приділити розвитку конкуренції між молочарськими кооперативами та молокопереробними підприємствами як основі демонополізації ринку молока.

Інфраструктура регіонального ринку молока не має достатнього розвитку. У зв'язку з цим необхідно на регіональному рівні активізувати організаційно-адміністративні важелі щодо нефункціонуючих її елементів (аукціонні торги живою та племінною молочною худобою, виставки, ярмарки, система витратно-цінового моніторингу) та на державному рівні забезпечити пільгове оподаткування і цільове фінансування молочарських кооперативів на предмет закупки обладнання для доїння, охолодження, промислової переробки молока на молочні продукти, організації заготівельних пунктів [1].

Отже, молочне виробництво в Україні має великі перспективи, насамперед — за рахунок стимулювання та нарощування внутрішнього попиту, а також при зваженій зовнішньоекономічній політиці на світових ринках, що особливо актуально на порозі вступу до СОТ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кудлай В.Г. Розвиток конкуренції на ринку молочної продукції в Україні// Економіка АПК. – 2006.-№6.